

Можливості місцевих молодіжних організацій у вирішенні проблем молоді

Роман Плакіда,
аспірант
Маріупольського державного
гуманітарного університету

Стаття присвячена аналізу можливостей місцевих молодіжних об'єднань у вирішенні актуальних проблем молоді на прикладі діяльності молодіжних організацій Донецької області – регіону з розвиненим молодіжним рухом. Розглядаються успіхи молодіжних організацій Донеччини у вирішенні таких, зокрема, проблем, як злочинність, безробіття, поширення СНІДу, погіршення здоров'я молодих людей. Обґрунтовується необхідність вивчення локальних особливостей розвитку молодіжного руху для формулювання загальнонаціональної концепції молодіжної політики.

Сучасні реалії свідчать про наявність глибоких кризових явищ у розвитку українського суспільства, внаслідок чого значно погіршилося становище широких верств населення. Особливо відчутно це позначилося на життєдіяльності молоді – однієї з найменш соціально захищених верств. Молоді громадяни зустрілися з цілою низкою проблем – безробіттям, зниженням якості освіти, нестачею житла, зростанням злочинності, поширенням наркоманії, СНІДу, алкоголізму, погіршенням здоров'я тощо [1].

Намагання органів державної влади поліпшити умови життєдіяльності молоді не дали помітних результатів. Причина – політична нестабільність в країні. Жорстке протистояння провідних політичних партій, кульмінацією якого стали позачергові вибори народних депутатів України у вересні 2007 року, призвело до конфліктів у парламенті, частой зміни урядів. Ці обставини не дають можливості сформуваати єдину концепцію державної молодіжної політики, оскільки кожна політична сила має свою точку зору стосовно неї і не бажає йти на компроміси. Таким чином, молодь, опинившись сам на сам зі своїми проблемами в скрутних соціально-економічних умовах, змушена самостійно шукати шляхів вирішення власних проблем.

Ці пошуки розвиваються у двох напрямках. Частина молодих людей, перебуваючи в скрутних життєвих умовах та зневірившись у можливостях влади змінити ситуацію на краще, вдається до протиправних дій. На щастя, більшість юнаків і дівчат обирає інший шлях. Вони домагаються поліпшення свого становища, використовуючи можливості молодіжних організацій. Отже для того, щоб запобігти поширенню серед молоді деструктивних, соціально небезпечних шляхів вирішення пекучих проблем, політична еліта має усвідомити інноваційний потенціал молодіжних об'єднань, а відтак сформуванати комплекс заходів для вдосконалення державної молодіжної політики. Особливого значення у зв'язку з цим набуває вивчення суспільно корисної діяльності місцевих молодіжних організацій, максимально наближених до потреб конкретних молодих людей.

Вивчення молодіжних об'єднань України має вже певну традицію у вітчизняній політичній науці. Цій проблематиці присвячували свої дослідження М. Головатий [3], В. Головенько [4], О. Корнієвський, В. Якушик [6], В. Кулик, О. Голобуцький [7], Ю. Криворучко [8], Я. Ярош [9]. Однак науковці вивчають молодіжні організації переважно з позицій їх місця в суспільно-політичній структурі держави, а їх роль в життєдіяльності молодого покоління досліджується ще недостатньо. До того ж аналіз регіонального аспекту цього процесу й досі не привернув уваги вчених.

Перш ніж розпочати дослідження потенцій місцевих об'єднань у справі поліпшення становища молоді, треба згадати, які можливості надає їм держава для здійснення суспільно корисної діяльності. Законодавча база, що утворює правовий простір соціальної активності місцевих молодіжних формувань в Україні, складається з кількох нормативно-правових актів, найважливішими з яких є декларація „Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (від 15 грудня 1992 р.), закони України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” (від 5 лютого 1993 р.), „Про об'єднання громадян” (від 16 червня 1992 р.), „Про молодіжні та дитячі громадські організації” (від 1 грудня 1998 р.).

Згідно з цими документами, молодіжні громадські організації мають можливість отримувати від місцевих органів державної виконавчої влади фінансування програм і проектів, що сприяють „соціальному становленню і розвитку молоді та реалізації її суспільно корисних ініціатив”; мають право вносити до місцевих рад пропозиції з питань соціального становлення і розвитку молоді; органи місцевого самоврядування можуть делегувати молодіжним громадським організаціям повноваження для реалізації відповідних програм, проектів, заходів тощо [12].

Розглянемо можливості місцевих молодіжних організацій у вирішенні молодіжних проблем на прикладі Донецької області. Вибір саме Донеччини для такого аналізу обумовлюється, по-перше, тим, що ця область є регіоном з одним з найбільших в Україні відсотком молоді серед населення (він складає майже 30 %); по-друге, високим рівнем структурованості та

активності молодіжного руху. Про це свідчить співвідношення молодіжних об'єднань до загальної кількості громадських організацій регіону: якщо загалом в Україні це співвідношення становить 5 %, то в Донецькій області – 10 % [10, с. 8]. Крім того, кількість молодіжних формувань регіону (понад 410 організацій) є однією з найбільших у країні [11, с. 11]. Більшість молодіжних організацій (майже дві третини) зареєстровані виконкомом Донецької обласної ради та мають регіональний (обласний, міський чи районний) статус [10, с. 8].

Слід відзначити, що в багатогранному суспільно-політичному житті Донецької області місцеві молодіжні організації відіграють значну роль, а їхня активна діяльність є яскравим прикладом спроможності недержавних об'єднань вирішувати актуальні соціальні проблеми.

Молодіжні організації Донеччини прагнуть власними силами, без допомоги держави, яка демонструє свою нездатність вирішувати проблеми молоді, допомогти молодим людям долати труднощі часу. Про це свідчить те, що понад 70 % молодіжних об'єднань регіону не висувають політичних вимог, а вважають пріоритетними напрямками своєї діяльності соціальний захист молодих громадян, допомогу в працевлаштуванні та отриманні освіти, підвищення якості освіти, профілактику поширення наркоманії, ВІЛ-інфекції, шкідливих звичок, пропаганду здорового способу життя. Ця тенденція цілком відповідає очікуванням молодого населення регіону. За даними соціологічного опитування, проведеного автором навесні 2007 року серед молоді віком від 14 до 35 років різного соціального стану і рівня освіти – жителів найбільших міст області, таких як Донецьк, Маріуполь, Макіївка, Горлівка, Краматорськ, майже 70 % опитаних вважають, що молодіжні організації повинні перейматися передусім соціальною роботою серед молоді [5].

До молодіжних формувань належать різні студентські (наукові товариства, будівельні загони, органи самоврядування), суспільно-політичні, спортивні організації, організації за інтересами, об'єднання молодих інвалідів, організації, утворені за професійною ознакою (асоціації молодих юристів, лікарів, журналістів тощо).

Одним з напрямів соціально значущої діяльності молодіжних організацій Донеччини є допомога молодим інвалідам та молоді, що опинилася в скрутних життєвих обставинах. Для прикладу розповімо про проект, реалізований 2001 року Молодіжним соціально-просвітницьким центром „Джерело” в Єнакієві.

Проект був спрямований на сприяння інтеграції в суспільство молоді з обмеженими функціональними можливостями, розвиток їх творчих та фізичних здібностей. Було утворено консультативний пункт, де працювали кваліфіковані фахівці (юристи виконкому міської ради, психолог, соціолог, працівники податкової служби України тощо). Допомогою пункту протягом року скористалися 262 особи. Було створено також волонтерську службу, яка складалася як з активної здорової молоді, так і з молодих людей

з обмеженими функціональними можливостями. Вона влаштовувала розважальні, культурні і спортивні масові заходи, концерти, виставки, випускала інформаційні бюлетені; надавала допомогу вдома тим, хто її потребував. Таку допомогу отримало понад 500 осіб. Внаслідок реалізації проекту значно підвищився рейтинг молодіжних організацій, які брали в ньому участь [13, с. 87 - 88].

Багато зусиль докладається молодіжними організаціями області для профілактики СНІДу, наркоманії, алкоголізму, шкідливих звичок серед молоді. Так, з метою привернення уваги та об'єднання зусиль громадських організацій, державних структур, підприємств різних форм власності, ЗМІ регіону для вирішення проблем здорового способу життя молодого населення краю з ініціативи федерації ушу міста Дебальцеве у 1999 - 2003 роках було здійснено акцію „Здоровий спосіб життя”, у якій взяло участь багато молодіжних об'єднань регіону. Ця акція являла собою комплексну програму популяризації здорового способу життя за допомогою чемпіонатів з різних видів спорту, спортивно-масових заходів, концертних програм, літературних конкурсів і фотовиставок, популяризації прогресивних форм молодіжного дозвілля, організації літніх спортивно-оздоровчих таборів, реалізації інформаційно-пропагандистських проектів у регіональних та всеукраїнських ЗМІ тощо [13, с. 87 - 88, 94].

Ще одним напрямом соціальної роботи молодіжних об'єднань Донецчини є діяльність з профілактики девіантної поведінки молоді та запобігання розвитку злочинності в її середовищі. З цієї метою Донецький молодіжний дебатний центр за фінансової підтримки Європейського Союзу (в межах програми TACIS IBPP) з 2005 по 2007 рік реалізовував проект „Подолання соціальної ізоляції молоді в Донецькій і Луганській областях”. Проект був спрямований на посилення можливостей соціально орієнтованих недержавних організацій (у тому числі й молодіжних) розвивати інноваційні та ефективні механізми співпраці для подолання соціальної ізоляції молоді в регіонах, що постраждали від економічної та індустріальної кризи. Очікуваними результатами проекту є: значне зниження кількості молодих людей, що входять до соціальної групи ризику через свою кримінальну чи антисоціальну поведінку, розкриття перед ними можливостей легального працевлаштування; поліпшення умов життєдіяльності молоді за рахунок зниження рівня злочинності та безробіття; вироблення й апробація ефективних багатовекторних підходів до вирішення проблем молоді на місцевому рівні.

Молодіжні організації Донецчини досягли значних успіхів у вирішенні однієї з найгостріших молодіжних проблем – безробіття. Про це свідчить, зокрема, діяльність донецького Молодіжного центру зайнятості, створеного 2001 року. Основні його функції: надання тимчасових робочих місць юнакам і дівчатам на підприємствах різних форм власності; організація сезонних робіт на території Донецька і області; влаштування ярмарків вакансій для молоді; сприяння організації профорієнтації та навчання

безробітної молоді; робота зі ЗМІ з питань працевлаштування молодих людей; здійснення комплексної науково-дослідницької роботи з вивчення ринку праці; влаштування студентів на виробничу практику тощо.

Молодіжний центр зайнятості успішно працює над реалізацією соціально значущих проектів вже кілька років. Його структура, технічне, методичне оснащення та фінансове забезпечення дозволяє працевлаштовувати приблизно 100 молодих людей на місяць. Усі послуги центру надаються безплатно. Завдяки його діяльності в Донецьку та подібних структур в Маріуполі, Горлівці, Макіївці, Артемівську та інших містах вдалося значно знизити рівень соціальної напруги серед молодого населення шляхом скорочення безробіття [14].

Особливого значення для поліпшення матеріальних умов життєдіяльності донецької молоді набула діяльність об'єднань (спілок, асоціацій) молодих підприємців регіону. З кожним роком зростає їх роль у підтримці та захисті молодіжних підприємницьких ініціатив. У великих містах (Донецьку, Артемівську, Макіївці, Горлівці та інших) силами молодіжних громадських об'єднань були утворені молодіжні бізнес-центри та бізнес-інкубатори, основне призначення яких полягає у створенні сприятливих умов для реалізації ініціатив у сфері бізнесу і підприємництва, навчання підприємців-початківців.

В останні роки активізувався молодіжний екологічний рух. Це пов'язано, в першу чергу, зі значним погіршенням екологічної ситуації в регіоні, що негативно позначилося на здоров'ї молоді. Ще 1998 року було створено Донецьку обласну молодіжну екологічну асоціацію, діяльність якої спрямована на підтримку державних та місцевих громадських природоохоронних програм; захист екологічних прав та інтересів молодих громадян; участь у формуванні природоохоронної стратегії розвитку суспільства та пропаганді екологічного мислення.

Активність обласної Молодіжної екологічної асоціації та інших молодіжних екологічних об'єднань області (еколого-культурного центру „Бахмат” в Артемівську, Центру сприяння стійкому розвитку в Маріуполі, Горлівської молодіжної екологічної ліги тощо) сприяє вдосконаленню роботи регіональних установ державної влади та місцевого самоврядування у сфері соціальної екології, залученню уваги громадськості до вирішення питань екології, посиленню її ролі в процесі прийняття рішень з екологічних та культурних проблем.

Місцеві молодіжні екологічні організації відіграють важливу роль у виявленні екологічних проблем Донецької області. Так, артемівський еколого-культурний центр „Бахмат” у 2000 - 2002 роках організував екотури по Донецькій області, метою яких була активізація роботи молодіжних екологічних об'єднань, створення нових організацій та розширення співпраці з молодіжними екологічними структурами регіону. „Бахмат” організував в Артемівську роботу гарячої телефонної екологічної лінії „Екотелефон”, регулярно здійснює експертизу промислових та

побутових стоків у ріку Бахмут та інформаційні кампанії, присвячені екологічній проблематиці („Клімат майбутнього без загрози життю”, „Ні - мідній річці”, „День Землі” тощо) [15].

Активна діяльність місцевих молодіжних організацій дозволяє посилити громадський контроль за дотриманням прав молоді; забезпечити реальне поліпшення становища тієї частини молодого населення регіону, що перебуває в скрутних життєвих умовах, підвищити організованість і творчу активність молодих громадян у вирішенні соціальних, економічних, професійних, матеріальних та інших проблем, зміцнити законність і правопорядок, посилити боротьбу з такими негативними явищами, як злочинність, наркоманія, алкоголізмом тощо.

Завдяки різноманітній досить активній і послідовній громадській діяльності місцевих молодіжних організацій, молоді громадяни мають можливість самостійно вирішувати власні проблеми, які органи державної влади й місцевого самоврядування часто обминають або приділяють їм увагу за сумнозвісним залишковим принципом. Отже активність молодіжних організацій сприяє підвищенню уваги громадськості до проблем, які свідомо замовчуються місцевими владними структурами, розкриттю справжнього становища молодого покоління. Прагнучи власними зусиллями вирішувати проблеми молоді, місцеві молодіжні організації методом спроб і помилок розробляють ефективні механізми вирішення цих проблем через активізацію зусиль для залучення позабюджетних коштів (у тому числі й фінансової допомоги міжнародних фондів), привернення уваги громадськості за допомогою інформаційних кампаній, використання новітнього закордонного досвіду, пробудження ініціативи основної маси молоді тощо.

Об'єднуючись за мотивами задоволення спільних інтересів, молодіжні організації сприяють реалізації основної стратегії розвитку громадянського суспільства – вирішенню проблем конкретної людини чи групи людей.

Таким чином, для успішного вирішення пекучих проблем молоді, що, у свою чергу, забезпечить розвиток України як демократичної держави, першочерговим завданням органів державної влади і місцевого самоврядування має стати залучення представників найактивніших молодіжних організацій усіх статусів до вироблення державної молодіжної політики, у процесі формування якої необхідно врахувати досвід діяльності місцевих молодіжних організацій. Реалізація політики держави стосовно молоді теж має відбуватися за найактивнішої участі молодіжних об'єднань, які, до того ж, є додатковим джерелом організаційних, людських, матеріальних, ідейних та інших ресурсів. Крім того, місцеві владні структури повинні сприяти розробці та вдосконаленню законодавчої бази суспільної діяльності об'єднань молоді.

Різні регіони України мають свої суспільно-політичні, соціально-економічні, культурні, освітні та інші особливості, які впливають на розвиток руху місцевої молоді. Ці особливості повинні враховуватися

при розробці та здійсненні державної молодіжної політики для її успішної реалізації, що створює потребу подальшого наукового аналізу можливостей місцевих молодіжних організацій.

Література:

1. У Донецькій області зростає кількість ВІЛ-інфікованих / Інтернет-видання „Газета по-київськи” // <http://www.pk.kiev.ua/country/2006/11/21/210616.html>.

2. Рівень злочинності в Україні скоротився на 2 % / Інтернет-видання „Діло” // <http://delo.ua/news/politics/ukraine/info-41128.html>.

3. **Головатий М. Ф.** Соціологія молоді: курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 232 с.

4. **Головченко В. А.** Український молодіжний рух у ХХ столітті: Іст.-політологічний аналіз основних періодів / Український НДІ проблем молоді. — К.: А.Л.Д., 1997. — 160 с.

5. Дані соціологічного опитування „Розвиток молодіжного руху в Донецькій області”, проведеного навесні 2007 р. серед молоді віком від 14 до 35 років, мешканців найбільших міст Донеччини (Донецька, Маріуполя, Макіївки, Горлівки, Краматорська) // Архів автора.

6. **Корнієвський О. А., Якушик В. М.** Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / Національний ун-т „Києво-Могилянська академія”. Центр суспільно-політичних досліджень / М. Ф. Головатий (ред.), В. М. Якушик (ред.). — К.: Київське братство, 1997. — 130 с.

7. **Кулік В., Голобуцька Т., Голобуцький О.** Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива: Дослідження. — К.: Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. — 457 с.

8. **Криворучко Ю. З.** Ціннісний зміст і принципи структурування молодіжного руху в процесі демократичних перетворень в Україні: Автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2005. — 20 с.

9. **Ярош Я. Б.** Політична суб'єктність молодіжних об'єднань у державотворчих процесах України (період незалежності): Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2005. — 214 с.

10. **Зайцева К. В., Дорофієнко В. В.** Менеджмент у громадських організаціях: Навч. посібник для студентів вузів / Донецька державна академія управління. – Донецьк: ДонДАУ, 2003. – 192 с.

11. Матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції „Молодь та держава”. Донецька обласна державна адміністрація, Донецька обласна рада, Донецький національний університет, ДОО Всеукраїнської молодіжної громадської організації „Спілка молоді регіонів України” / І.

Ю. Древицька та інші. – Светлодарськ, 2003. – 157 с.

12. Нормативно-правова база діяльності громадських молодіжних організацій / Український національний комітет молодіжних організацій / В. Л. Рябіка (голова ред. кол.). — К.: Четверта хвиля, 2001. — 388 с.

13. Перший ярмарок громадських організацій Донецької області: Збірник матеріалів. – Донецьк, 2001. – 120 с.

14. Сайт Донецької міської молодіжної організації „Молодіжний центр зайнятості” // <http://www.mcz.donbass.com/cgi-bin/index.php>

15. Сайт Артемівського еколого-культурного центру „Бахмат” // <http://www.bakhmat.org>